

N:o 8.

Ank. till Riksd. Kansli den 23 Febr. 1880, kl. 2 e. m.

Betänkande, i anledning af väckt förslag om förbud mot befordran med post af tidningar och tidskrifter, som innehålla lotteriannonser.

Under erinran om de olyckor och det elände, hvilka enligt all erfarenhets vittnesbörd måste blifva följderna deraf, att menniskor efter hand vandes vid att, icke i arbete och sparsamhet, utan i en af slumpen gynnad utgång af ett städse förnyadt spel söka sin bergning och befrielse från tryckande näringsbekymmer, äfvensom om den förlust, som för landet uppkomme derigenom att årligen till utländska lotteriagenter utginge stora summor, hvilka säkert i endast mycket ringa mån ersattes genom de tid efter annan ingående vinstbeloppen, har Herr *C. O. Berg* uti en inom Första Kammaren väckt, till Bevillnings-Utskottet remitterad motion, N:o 17, hemställt, »att Riksdagen måtte för sin del besluta ett sådant tillägg till Kongl. Kungörelsen den 2 Maj 1879 angående tidningars och tidskrifters postbefordran, att — utan afseende derå, om tidning eller tidskrift förskrifvits genom postanstalt eller om densamma aflemnats till postbefordran under band — icke må med post fortskaffas eller till adressat utlemnas tidning eller tidskrift eller bilaga till det ena eller andra af förenämnda slags tryckalster, om i tidningen, tidskriften eller i bilagan finnes infördt tillkännagifvande, vare sig om försäljning af lotter till penningars eller annan lös eller fast egendoms bortlottande inom eller utom riket, eller ock om tilldelande åt prenumeranterne af särskilda premier, hvilkas fördelning bestämmes genom lottning.»

Vid besvarandet af denna motion får Utskottet till en början förklara, att Utskottet delar motionärens åsigt om det skadliga i lotteri-spelet och till fullo erkänner det välmenande i motionens syfte. Om

således Utskottet är med motionären ense om det af honom afsedda ändamålet, lotterispelets stärfjande, sträcker sig likväl denna öfverensstämmelse icke längre.

Allmän lag, Kongl. Förordningen den 21 Mars 1844, förbjuder att för egen eller annans räkning utbjuda eller afyttra lotter till penningars eller annan lös eller fast egendoms bortlottande inom eller utom riket, men Tryckfrihetsförordningen, hvilken, i sin egenskap af grundlag, inom omfånget af de utaf densamma bestämda rättsförhållanden gäller framför allmän lag, känner intet förbud för införande i tryckt skrift af tillkännagifvanden om lotters utbjudande. Det tillkommer icke Bevillnings-Utskottet att af denna sammanställning mellan allmän lag och grundlag draga den slutsats i fråga om rätta vägen för afhjelpande af den bristande öfverensstämmelsen dem emellan, hvartill sammanställningen synes gifva en nog tydlig fingervisning; men Utskottet anser den af motionären valda vägen icke vara den rätta och det åligger Utskottet att gifva skäl för denna sin åsigt.

Då motionären med sitt förslag om tillägg till Kongl. Kungörelsen den 2 Maj 1879, angående vilkoren för tidningars och tidskrifters postbefordran, icke afser någon ändring i afgifterna för sådan befordran, utan allenast vissa förändrade bestämmelser i afseende på nämnda försändelsers postbehandling, läser utfärdandet af en föreskrift i den af motionären angifna syftning falla inom området för Konungens ekonomiska lagstiftningsmakt. Utskottet tillåter sig härvid påpeka det ur konstitutionel synpunkt betänkliga uti en sådan åtgärd, som den af motionären föreslagna, vidtagen i det erkända syftet att genom administrativ föreskrift söka faktiskt omintetgöra utöfningen af en i grundlagen medgifven rättighet. Invändningen att föreskriften vore meddelad för vinnande af ett utaf allmänna meningens i landet såsom godt och nyttigt erkänt ändamål, kan i ingen mån verka till förringande af denna anmärknings betydelse, ty uppfattningen af hvad som är godt och nyttigt kan vexla efter den bedömandes subjektiva tycke och någon domare med befogenhet att här falla utslaget finnes icke. Ej heller skulle den omständighet, att åtgärden vidtoges på Riksdagens begäran, förmå undanrödja det ur ofvannämnda synpunkt i åtgärden betänkliga; svårigen skulle väl förhållandet gestalta sig bättre derigenom att båda statsmakterna, hvilka väl gemensamt ega att förändra grundlagens föreskrifter, men ock äro af dessa bundna så länge de bestå oförändrade, icke visade sig ega större aktning för helgden af de genom grundlagen medborgarne tillförsäkrade rättigheter, än att de båda vore ense om dessa rättigheters inskränkning på annan än den i grundlagen sjelf angifna väg. Ensamt

denna förslagets egenskap att innebära en på omvägar åsyftad inskränkning af tryckfrihetslagens föreskrifter synes Utskottet utgöra tillräckligt skäl för dess förkastande, men Utskottet anser sig derjente böra betrakta förslaget ur några andra synpunkter, dervid hufvudsakligen i minnet återförande hvad vid behandlingen inom Kamrarne af ett utaf 1876 års Bevillnings-Utskott i enahanda riktning med det nu förevarande framställt förslag mot detta anfördes.

Hvad som vid en sådan granskning i främsta rummet tilldrager sig uppmärksamheten är den ögonskenliga svårigheten, att icke säga omöjligheten, af förslagets praktiska tillämpning. Att de tjänstemän vid postanstalterna, hvilka postbehandlingen af tidningar och tidskrifter åligger, skulle utan ett högst betydligt dröjsmål med expeditionen kunna medhinna granskningen af de ofta till flere tusental uppgående exemplaren expedierade tidningsnummer, lär icke på allvar kunna ifrågasättas. Äfven om man antog, att granskningen icke skulle behöfva sträcka sig längre än till ett exemplar af hvarje särskild tidning eller tidskrift och till dess annonsafdelning — ett antagande, hvars berättigande synes tvifvelaktigt, då försök att förvillan posttjänstemännen genom lotteriannonser intagande i vissa exemplar, men deras utelemnande i andra eller deras insmygande i textafdelningen alltför väl kunna tänkas falla inom möjlighetens område — samt att en sålunda inskränkt granskning skulle kunna medhinnas, möter för den granskande posttjänstemannen en ny svårighet då han skall afgöra, huruvida ett i tidningen eller tidskriften infördt meddelande är af natur att böra hänföras till lotteriannons eller icke. Så väl med afseende på meddelandets form som på dess innehåll kunna fall inträffa, då en sådan pröfning skulle på den pröfvandes ömdömesförmåga ställa fordringar, större än att man med fog kan begära deras uppfyllande hos en ofta nog underordnad posttjänsteman, hvars utbildning hufvudsakligen afsett det mera mekaniska bestyret med postförsändelsernas manipulation.

Genom Kongl. skrifvelsen till Generalpoststyrelsen den 22 Oktober 1875 är visserligen förklaradt, »att så kallad försändelse under band, hvilken vid den undersökning af densammas innehåll, som af gällande författningar medgifves, befinnes utgöras af eller innehålla tryckt eller på annat sätt åstadkommet meddelande rörande försäljning af lotter till penningars eller annan lös eller fast egendoms bortlottande inom eller utom riket, icke må med post befordras eller till adressat utlemnas», men, ehuru väl ordalagen i denna skrifvelse synas medgifva en sådan tolkning, att äfven å korsbundna tidningar och tidskrifter tillämpning deraf kunde ifrågasättas, har likväl, enligt hvad Utskottet inhemtat, en

sådan tillämpning allenast egt rum i ett enstaka fall, då utaf en tidning, hvars prenumerantantal endast uppgick till några hundratal, ett nummer innehållande utländska lotteriprospekter aflemnades till befordran under band i flera tusen exemplar. Och då de lotteriprospekter, hvilka med nyssberörda skrifvelse egentligen åsyftats, väl i de allra flesta fall äro af natur att vid första ögonkastet kunna till sin rätta beskaffenhet urskiljas, lærer icke på någon genom tillämpningen af det i skrifvelsen stadgade förbud vunnin erfarenhet kunna grundas något tillförlitligt omdöme rörande den praktiska utförbarheten af förbudets utsträckning till samtliga tidningar och tidskrifter, hvilka med posten befordras.

Nödgas man sålunda tills vidare erkänna den faktiska omöjligheten för posttjenstemannen att på ett fullt tillfredsställande sätt fullgöra sin granskningskyldighet, kräfva rättvisa och billighet att hvad han i detta hänseende må låta komma sig till last, ej heller må af ansvar drabbas. Men dermed är ock uti posttjenstemannens hand lagd en oinskränkt och oansvarig makt att förhindra spridningen af ett tidningsnummer; och Utskottet anser sig icke behöfva påpeka det vådliga och mot andan af våra institutioner i öfrigt stridande uti en sådan makt.

Det har blifvit sagdt och äfven af motionären upprepadt, att ett ovilkorligt förbud mot postbefordran af tidningar och tidskrifter, som innehålla lotteriannonser, skulle verka derhän, att med få undantag alla utgifvare af tidningar och tidskrifter skulle finna med sin fördel öfverensstämmande att upphöra med intagandet af sådana annonser. Sant må vara, att, då ett förbud är åtföljdt af ett hot om en menlig påföljd för öfverträdaren, detta hot må preventivt verka mera till förbudets upprätthållande än sjelfva den i tillämpningen af påföljden liggande repressionen, men en nödvändig förutsättning härför är likväl, att hotets förverkligande alltid står i förbudsgifvarens makt. Det är möjligt och Utskottet håller det äfven för sin del troligt, att antalet tidningar och tidskrifter, som i allmänhet innehålla lotteriannonser, skulle genom det föreslagna förbudet aftaga, men värdet af detta, i allt fall oberäkneliga resultat skulle i väsentlig mån förminskas, derest det måste sökas på en mot sunna lagstiftningsprinciper så stridande väg som utfärdandet af ett förbud utan beredande på samma gång af tillräckliga medel till dess upprätthållande.

Det är således för Utskottet klart, att förbudet icke ens inom omfånget för sin egentliga verkningskrets — de tidningar och tidskrifter, som befordras med posten — skulle på ett verksamt sätt förhindra lotteriannonsers intagande i dessa tryckalster, och då dertill kommer, att det betydliga antal tidningar och tidskrifter, hvilka icke befordras

genom posten, utan på annat sätt spridas, alldeles icke skulle af förbudet beröras, hemtar Utskottet af förslagetets sålunda ådagalagda oförmåga att uppnå det dermed åsyftade ändamål ett ytterligare skäl till det ofvan anförda för dess afstyrkande. Utskottet hemställer alltså, att motionen icke må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 23 Februari 1880.

På Utskottets vägnar:

A. H. FOCK.

Reservation:

af Herrar *L. Kockum, C. O. Berg, G. F. Cavallin* och *E. G. Boström*, hvilka ansett, att Utskottets betänkande bort ega följande lydelse:

»Kongl. Förordningen den 21 Mars 1844 förbjuder att för egen eller annans räkning utbjuda eller afyttra lotter till penningars eller annan lös eller fast egendoms bortlottande inom eller utom riket. Hufvudsakliga syftet med berörda förordning är, på sätt motionären påpekat, tydligen att bespara landets invånare de olyckor och det elände, som, enligt all erfarenhets vittnesbörd, måste blifva följden deraf, att menniskor efter hand vänjas vid att, icke i arbete och sparsamhet, utan i en af slumpen gynnad utgång af ett städse förnyadt spel, söka sin bergning och befrielse från näringsbekymmer.

Erfarenheten har emellertid visat, att föreskrifterna i åberopade förordning ej kunnat ensamta förekomma att ett betydligt antal tidningar i sina spalter intaga annonser om utländska lotterier, äfvensom att i en senare tid ofta inträffat att prenumeranter å tidskrifter tillerkänts förmånen att taga del i utlotningen af ett visst antal premier.

Genom Kongl. skrifvelsen till Generalpoststyrelsen den 22 Oktober 1875 stadgas förbud mot befordran med posterna af försändelser under band, innehållande lotteriprospekter m. m., och 1876 års Bevillnings-

Utskott hemställde uti sitt betänkande N:o 5, angående förändring i vilkoren för tidningars och tidskrifters postbefordran m. m., under erinran om följdriktigheten af ett dylikt stadgande, att Riksdagen måtte uti underdånig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes meddela föreskrift derom, att ifrågavarande förbud jemväl måtte tillämpas med afseende å postbefordran af de tidningar och tidskrifter med så beskaffadt innehåll, å hvilka prenumeratien på postanstalt egt rum. Förslaget vann icke Riksdagens bifall.

Denna utgång får dock visserligen icke tillskrifvas någon Riksdagens obenägenhet att för sin del medverka till inskränkning och förhindrande af lotterispelet. På betänkligheterna att åt posttjenstemän inrymma befogenhet att kontrollera tidningars innehåll och att förhindra en tidnings fortskaffande föll förslaget väl hufvudsakligen. Den åt posttjenstemännen inrymda rätten och pligten att i alldeles likartade fall förhindra korsbandsförsändelser var då ännu helt ny. Nu hafva emellertid snart 5 år förflutit sedan denna nya anordning, helt och hållet på administrativ väg vidtagen, trädde i kraft; och man lär icke hafva erfarit att någon olägenhet deraf följt, men väl att lotteriannonsers försändande under korsband förekommit. Med något giltigt skäl torde icke kunna antagas, att posttjenstemännen hafva större svårighet att bedöma innehållet af en tidning, som öppen lemnas till postverket för att genom dess försorg paketteras och sedermera fortskaffas, än af tryckalster, hvilka, redan under korsband inslagna, öfverlemnas till postverket endast för att fortskaffas, eller att beskaffenheten af lotteriannonser svårare urskiljes i en tidning eller tidskrift, hvarå prenumereras å postanstalt än å korsbundet tryckerialster. Nu kan väl tänkas och äfven inträffa, att under den öfverhopande expeditionsrådskan posttjenstemännen icke alltid hinner genomse tidningarna och följaktligen icke heller alltid kan förekomma att sådana, innehållande lotteriannonser, blifva expedierade; men deremot torde kunna med största sannolikhet antagas, att ingen tidning, som är mån om sitt anseende, skall, i strid mot en af statsmakterna genom det ifrågasatta förbudet för allmänt väl uttryckt afsigt, vidare lemna rum för dylika annonser och att, der denna hänsyn åsidosättes, äfventyret att prenumererad tidning icke komme att med posten fortskaffas vida öfvervägde den pekuniära fördel, som af lotteriannonsernas intagande kunde hemtas.

Utskottet, som icke kan annat än hufvudsakligen instämma i det af motionären väckta förslag, och med det ofvan anförda sökt ådagalägga det praktiska i dess tillämpning, skiljer sig från motionären egentligen endast deri, att det väckta förslaget, hvilket torde falla mindre inom postbeskattnings- än inom det postadministratiya området, derföre

bör lämpligast från Riksdagens sida inrymmas i en underdånig framställning till Kongl. Maj:t.

Äfven i ett annat hänseende påkallar förslaget den modifikation, att förbudet, för att icke möta betänkligheter i fråga om internationella postaftal, lärer böra inskränkas till tidningar och tidskrifter med bilagor tryckta på svenska språket.

Genom denna begränsning uteslutes väl icke postfortskaffning af främmande länders tidningar och tidskrifter, i hvilka lotteriannonser förekomma; likasom åtgärden i allt fall visserligen icke förmår att förebygga andra utvägar för den slemma vinningslystnaden att sprida lotterimeddelanden och dymedelst ockra på lättrogenheten och okunnigheten; men faran af de på främmande språk affattade, lotteriannonser innehållande, tidningars spridning tränger dock icke till den stora massan af folket; och fastän man icke kan genom någon lagstiftning helt och hållet förebygga ett verkligt och stort ondt, lärer man dock icke få underlåta att i sådant hänseende göra hvad göras kan samt framför allt att åtminstone tillse, att statens egna anstalter icke medvetet understödja och befrämja öfverträdelser af gifna lagbud.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt och under hänvisning i öfrigt till de af motionären åberopade skäl, hvilka Utskottet till alla delar gillar, får Utskottet hemställa,

att Herr Bergs förevarande motion måtte på det sätt bifallas, att Riksdagen uti underdånig skrifvelse anhåller, det Kongl. Maj:t täcktes meddela föreskrift derom, att det uti Kongl. Maj:ts skrifvelse till Generalpoststyrelsen den 22 Oktober 1875 stadgade förbud mot befordran med posterna af försändelser under band, innehållande lotteriprospekter m. m., jemväl måtte tillämpas i afseende å postbefordran af på svenska språket tryckt tidning, tidskrift eller bilaga till det ena eller andra af förenämnda slags tryckalster, om i tidningen, tidskriften eller bilagan finnes infördt tillkännagifvande om försäljning af lotter till penningars eller annan lös eller fast egendoms bortlottande inom eller utom riket eller om tilldelande åt prenumeranter af särskilda premier, hvilkas fördelning bestämmes genom lottning.»
